

УДК 378.147.016:656.61.052

Літвиць Л. В.*

ДИНАМІКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІАГНОСТИКИ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ МІЖНАРОДНИХ РЕЙСІВ

У статті підкреслюється важливість соціокультурної компетентності як складової професійної освіти майбутніх фахівців морської галузі. Автор подає порівняльний аналіз результатів діагностики рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів.

Проаналізовано результати дослідницької роботи з формування в майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів соціокультурної компетентності, у ході якої апробовано обґрунтовані в ході дослідження педагогічні умови, а також запроваджено під час аудиторної та позааудиторної роботи низку заходів, спрямованих на формування в майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів соціокультурної компетентності.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, майбутні судноводії, порівняльний аналіз, діагностика, динаміка.

Останнім часом помітно активізувалися дослідження щодо компетентності фахівця як сукупності якостей, що визначають ефективність професійної діяльності. До кола наукових розвідок увійшли дослідження таких науковців, як Н. Яковлева, В. Кузовлев, В. Бездухов, І. Єрмаков, Л. Большакова, Т. Добудько, Л. Сохань, М. Лук'янова, Н. Єршова, І. Котлярова та ін.

На думку Є. Іванченко, усе більше роботодавців останнім часом звертають увагу не тільки на професійну, а й на психологічну сумісність кожного кандидата на посаду та команди, з якою він буде працювати. Зокрема особливу увагу приділяють ставленню та способам поведінки здобувача в передконфліктній, конфліктній та післяконфліктній ситуаціях [1, с. 111]. Така тенденція потребує особливої уваги у сфері морських перевезень, адже відносини партнерів напружуються, інтереси багатьох судновласників, компаній стикаються, актуалізуються проблеми, пов'язані з міжособистісними конфліктами представників багатьох національностей, які працюють на одному судні упродовж декількох місяців. Отже, виникає нагальна потреба забезпечити майбутнього судноводія не тільки професійними, але й соціокультурними знаннями.

Таким чином, останні тенденції морського ринку праці та вимоги роботодавців призвели до перегляду системи професійної підготовки майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів, урахуваючи формування соціокультурної компетентності.

Метою статті є порівняльний аналіз результатів діагностики рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів, отриманих під час констатувального й контрольного етапів педагогічного експерименту.

Діагностика рівнів сформованості (низький, середній, високий) соціокультурної компетентності здійснювалася за такими критеріями: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний.

У дослідженні взяли участь 238 студентів вищих морських навчальних закладів (із них 120 осіб – експериментальна група та 118 – контрольна).

Рівень сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів за мотиваційним критерієм оцінювався відповідно до виділених показників за допомогою таких методик: мотивація досягання успіху та уникнення невдач Т. Елерса, методика вивчення мотивації професійної діяльності К. Замфір (у модифікації А. Реана), методика визначення учіння студентів (В. Каташева).

Результати цих досліджень на констатувальному етапі педагогічного експерименту

*© Літвиць Л. В.

показали, що низький рівень сформованості мотиваційного критерію переважав в обох групах (контрольна група (КГ) – 43,2 %; експериментальна група (ЕГ) – 43,3 %).

Під час експерименту навчання студентів, які входили до контрольної групи, здійснювалося за традиційною системою, що передбачає певний вплив на мотиваційну сферу особистості. Тому спостерігалися незначні позитивні зрушення: кількість майбутніх судноводіїв із низьким рівнем сформованості соціокультурної компетентності за мотиваційним критерієм зменшилася на 3,4 %, а з середнім – збільшилося на 2,6 %.

У ході формувального етапу педагогічного експерименту для студентів, які входили до експериментальної групи, було проведено низку різноманітних заходів (зустрічі з роботодавцями, складання програм особистісного й професійного розвитку, індивідуалізація навчання та ін.). Це викликало істотні зміни в мотивації членів експериментальної групи. Кількість студентів із низьким рівнем розвитку мотиваційного критерію зменшилася на 27,5 %, з середнім і високим рівнем збільшилася відповідно на 15,0 % та 12,5 %.

Таким чином, отримані результати (показники в експериментальній групі на відміну від контрольної) засвідчили, що рівень сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів за мотиваційним критерієм має більш виражену позитивну динаміку. Про позитивні зміни в мотивації до підвищення рівня соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів свідчить активна участь представників експериментальної групи у процесі навчання та практичній діяльності.

Узагальнені результати вимірювань рівня сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів за мотиваційним критерієм представлено на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка мотиваційного критерію соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів

Аналіз змін, які характеризують рівень знань курсантів (когнітивний критерій), також характеризується позитивними зрушеннями.

Динаміку когнітивного критерію соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів зображено на рис. 2.

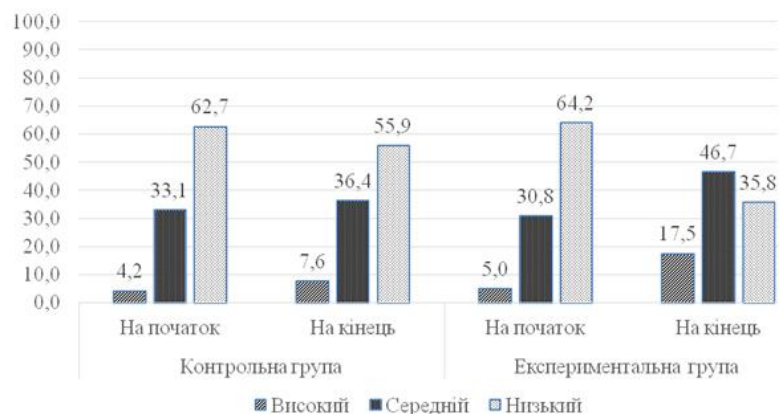

Рис. 2. Динаміка когнітивного критерію соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів

Як видно з рисунка 2, при застосуванні запропонованої методики в процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів динаміка когнітивного критерію в експериментальній групі була позитивною: кількість курсантів із низьким рівнем зменшилася з 64,2 % до 35,8 % (–28,4 %). Тоді як у контрольній групі – зменшилася на незначний відсоток, а саме з 62,7 % до 55,9 % (–6,8 %); кількість студентів із середнім рівнем збільшилася в експериментальній групі з 30,8 % до 46,7 % (+15,9 %), а у контрольній – з 33,1 % до 36,4 % (+3,3 %). Кількість курсантів з високим рівнем в експериментальній групі збільшилася на 12,5 %, водночас у контрольній групі – лише на 3,4 %. Такі зміни когнітивного критерію в експериментальній групі можна пояснити ретельно розробленим і адаптованим навчально-методичним забезпеченням, зокрема спецкурсу «Соціокультурна компетентність майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів», застосуванням інноваційних методик та ін.

Щодо діяльнісного критерію, то його показники були безпосередньо пов’язані з відпрацюванням умінь ефективно застосовувати та реалізовувати соціокультурну діяльність; здатністю до соціокультурного міжособистісного спілкування, взаємодії з суб’єктами соціально-професійної діяльності різних національностей згідно з морально-етичними нормами; виявленням стійкості використання отриманих знань, адекватності комунікативної поведінки серед представників різних культурних спільнот, релігій, традицій; умінням моделювати професійні ситуації, які потребують виявлення особистих моральних якостей та вирішувати поставлені в них завдання; дотриманням професійного такту в конфліктних ситуаціях; наявністю внутрішнього переконання діяти відповідно до норм поведінки у змішаних мультинаціональних екіпажах.

За цим критерієм також наявні позитивні зрушення (рис. 3):

Рис. 3. Динаміка діяльнісного критерію соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів

Аналізуючи отримані дані, можна зафіксувати в експериментальній групі збільшення кількості курсантів із високим рівнем з 5,8 % до 16,7 % (+10,9 %), а в контрольній групі – з 6,8 % до 7,6 % (+0,8 %).

В експериментальній групі аналогічні зрушення відбулися стосовно кількості курсантів із середнім рівнем: з 42,5 % до 56,7 % (+14,2 %). Що стосується низького рівня, то зменшення кількості курсантів у цій групі становить 25,0 %.

Є певні зрушення в кількості курсантів, які мали середній рівень, і в контрольній групі. Так, до проведення експерименту відсоток осіб із середнім рівнем прояву критерію становив 41,5 %, а після – 44,9 % (+3,4 %). Ці зміни можна пояснити тим, що додатково вплинули результати оцінювання зазначеної якості за запропонованою нами методикою, що надало поштовх для самовдосконалення курсантів, указало напрямки їх професійного та особистісного зростання, а отже, навчання за традиційною системою також дало позитивний результат. Зменшення кількості курсантів із низьким рівнем в експериментальній та контрольній групах становило відповідно 25,0 % та 4,2 %.

Узагальнені результати формувального етапу педагогічного експерименту (за вищеназваними критеріями) представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Узагальнені результати експериментального дослідження рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів

Рівні навченості	Контрольна група (118 осіб)				Експериментальна група (120 осіб)			
	до експерименту		після експерименту		до експерименту		після експерименту	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Мотиваційний критерій								
Високий	12	10,2	13	11,0	11	9,2	26	21,7
Середній	55	46,6	58	49,2	57	47,5	75	62,5
Низький	51	43,2	47	39,8	52	43,3	19	15,8
Усього	118	100	118	100	120	100	120	100
Когнітивний критерій								
Високий	5	4,2	9	7,6	6	5,0	21	17,5
Середній	39	33,1	43	36,4	37	30,8	56	46,7
Низький	74	62,7	66	55,9	77	64,2	43	35,8
Усього	118	100	118	100	120	100	120	100
Діяльнісний критерій								
Високий	8	6,8	9	7,6	7	5,8	20	16,7
Середній	49	41,5	53	44,9	51	42,5	68	56,7
Низький	61	51,7	56	47,5	62	51,7	32	26,7
Усього	118	100	118	100	120	100	120	100

Динаміку рівнів соціокультурної компетентності курсантів, які входили до контрольної та експериментальної груп, подано в таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка рівнів соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів

Рівні сформованості соціокультурної компетентності	Контрольна група (118 осіб)				Експериментальна група (120 осіб)			
	до експерименту		після експерименту		до експерименту		після експерименту	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Високий	8	6,8	10	8,5	8	6,7	23	19,2
Середній	48	40,7	51	43,2	49	40,8	65	54,2
Низький	62	52,5	57	48,3	63	52,5	32	26,7
Усього	118	100,0	118	100,0	120	100,0	120	100,0

Як видно з таблиці 2, у динаміці соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів, які входили до експериментальної групи, відбулися суттєві зміни. Кількість курсантів з низьким рівнем у цій групі зменшилася на 25,8 %, із середнім і високим – збільшилася відповідно на 13,4 % і 12,5 %.

Графічно загальний рівень сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів зображено на рис. 4.

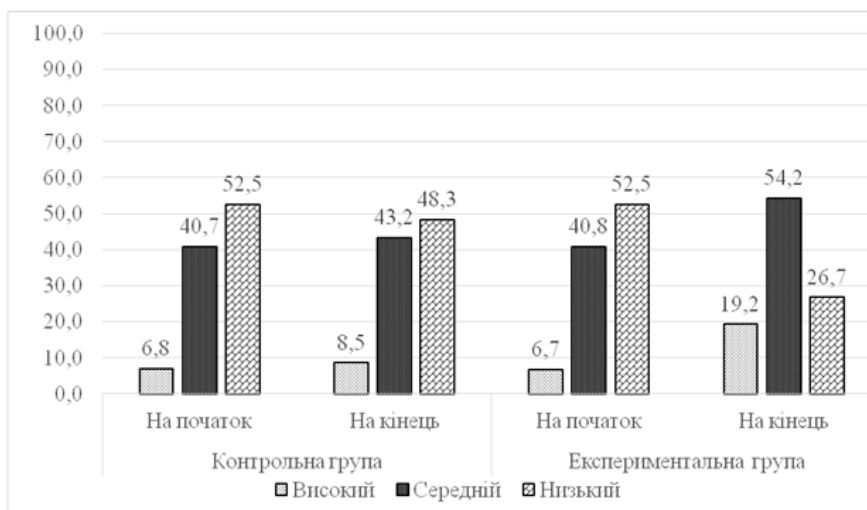

Рис. 4. Загальний рівень соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів

Таким чином, отримані дані засвідчили, що після проведення експерименту кількість курсантів з низьким рівнем сформованості соціокультурної компетентності зменшилася на 25,8 %, кількість студентів із середнім – збільшилася на 13,4 %, з високим рівнем – збільшилася на 12,5 %.

Проведене дослідно-експериментальне дослідження довело ефективність упровадження обґрунтованих педагогічних умов, а також запровадження під час аудиторної та позааудиторної роботи низки заходів, спрямованих на формування в майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів соціокультурної компетентності (зокрема спецкурсу «Соціокультурна компетентність майбутніх судноводіїв»).

Подальші напрямки наукового пошуку можуть бути спрямовані на пошук шляхів удосконалення навчально-методичного забезпечення процесу формування

соціокультурної компетентності як складової професійної освіченості майбутніх судоводіїв міжнародних рейсів.

Література:

1. Іванченко Є. А. Динаміка результатів діагностики рівнів сформованості готовності майбутнього економіста до запобігання і розв'язання конфліктів у професійній діяльності під час функціонування системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон, 2014. Вип. 23. С. 111-117.

Липшиц Л. В.

ДИНАМИКА РЕЗУЛЬТАТОВ ДИАГНОСТИКИ УРОВНЕЙ СФОРМИРОВАННОСТИ
СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СУДОВОДИТЕЛЕЙ
МЕЖДУНАРОДНЫХ РЕЙСОВ

В статье подчеркивается важность социокультурной компетентности как составной части профессионального образования будущих специалистов морской сферы. Автор представляет сравнительный анализ результатов диагностики уровней сформированности социокультурной компетентности будущих судоводителей международных рейсов.

Проанализированы результаты исследовательской работы по формированию у будущих судоводителей международных рейсов социокультурной компетентности, в процессе которой апробированы обоснованные в процессе исследования педагогические условия, а также введен во время аудиторной и внеаудиторной работы ряд мероприятий, направленных на формирование у будущих судоводителей международных рейсов социокультурной компетентности.

Ключевые слова: социокультурная компетентность, будущие судоводители, сравнительный анализ, диагностика, динамика.

Lipshyts L. V.

DYNAMICS OF DIAGNOSTICS RESULTS OF LEVELS FORMED OF SOCIOCULTURAL
COMPETENCE OF FUTURE NAVIGATORS OF INTERNATIONAL VOYAGES

In the article the importance of sociocultural competence as a part of future marine specialists' professional education is underlined. The author states that sociocultural competence has an integrated character and combines knowledge and skills which are obtained by future navigators during professional training. The author presents the comparative analysis of diagnostics results of sociocultural competence levels formed of future navigators of international voyages.

In the article it is stated that the level of sociocultural competence of students is not sufficient. So, the author states that it should be improved.

The results of research work as to diagnostics of development levels of sociocultural competence of the future navigators of international voyages are analyzed. In the process of research work the pedagogical conditions substantiated during the experiment have been tested. And a number of events aimed at developing sociocultural competence of future navigators of international voyages has been used in the process of classroom and extra-classroom activities as well. The criteria of sociocultural competence for diagnostics (motivational, cognitive and operational) are defined.

After conducting the experiment, according to the results, a number of students with low level of sociocultural competence has been decreased by 25.8%, a number of average-level students has been increased by 13.4%, and a number of high-level students has been increased by 12.5%.

Key words: sociocultural competence, future navigators, comparative analysis, diagnostics, dynamics.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.